



## SAKSFRAMLEGG

<b>Sakshandsamar:</b> Ragnhild Lønningdal	<b>Arkivkode:</b> FA-K54
<b>Arkivsaksnr:</b> 19/352	<b>Løpenr:</b> 19/10056
<b>Sakstype:</b> Politisk sak	

### SAKSGANG

Styre, utval, komité m.m.	Møtedato	Saksnr
Naturutvalet	17.12.2019	025/2019

### Frølandselva/Eikedalsvassdraget - Varig verna vassdrag.

### Avklaring om politisk ynskje om å arbeida for ei oppmjuking av vernet.

#### 17.12.2019 Naturutvalet:

Handsaming i møtet:

Utvalet drøfta saka på overordna politisk nivå. Ev grunneigarar i området vert då ikkje ugild.

Utvalet ønskje å sjå på ei oppmjuking av vernet.

Karl Bård Kolbotn (Frp) sette fram følgjande framlegg:

#### Mandat:

Denne saka gjeld ikkje eit forsøk på å oppheva det varige vernet mot vassdragsutbyggingar, men er eit spørsmål til politikarane om kommunen (politisk eller administrativt) skal gå i gang med å arbeida for enkelte former for oppmjuking av vernet. Døme på slik oppmjuking kan vera å tillata større vasskraftutbyggingar enn 1 MW, eller å få flytta vernegrensa oppover i vassdraget. Administrasjonen har ikkje undersøkt moglegheitene, så det er vanskeleg å skriva noko meir om kva type oppmjukingar som eventuelt er moglege.

Naturutvalet må formulera eit vedtak som seier at Samnanger kommune skal arbeida for, eller ikkje skal arbeida for, ei oppmjuking av vernerestriksjonane i Eikedalsvassdraget. Eventuelt kan det skisserast kva slags oppmjuking det skal arbeidast for.

#### OBJEKTVERN AV FOSSEN BRATTE:

Eikedalsvassdraget vart midlertidig verna i 1973 og varig verna i 1986 - verneplan III for vassdrag. Det nasjonale kontaktutvalet for vassdragsreguleringar plasserte Eikedalsvassdraget i verneklasse 4. (Ikkje verneverdig). NOU 1983:41, konkluderer likevel med vern, hovudsakleg på grunn av Fossen Bratte. Vernet omfattar: Eikedalsvatnet med nedbørsfelt og elva ned til Frølandsvatn, med alle sidevassdrag. Nedbørsfeltets areal er 97 km<sup>2</sup>. Det verna området berører tre kommunar: Samnanger med 73 %, Kvam med 26 % og Fusa med 1 %.

Tiltak som har vorte og vert gjennomført innanfor vassdragsbeltet på 100 m, etter at vassdraget vart verna utan konsekvensvurdering i høve til påverknad på verneverdiane i vassdraget:

- **Vegbygging:** Loni (også kalla Rossebotten) er ein del av hovudelva (Frølandselva, også kalla Eikedalselva) og er geografisk plassert like overfor Mørkhølsfossen. I perioden slutten av 1960-talet til midten av 1970-talet vart det utført omfattande inngrep i hovudelva i forbindelse med utbetring av vegen som går langs hovudelva frå Frøland til Eikedalen. Desse inngrepa medførte innsnevring av utløpet frå Loni med det resultat at Loni fløymer opp når vassføring i elva aukar. Loni var tidlegare

slåttemark og viktig kulturlandskap. Etter inngrep i elva som følgje av vegbygginga, blei Loni permanent sterkt skada. Bøndene på Frøland og Børdalen gjekk til sak mot Statens vegvesen, men nådde ikkje fram.

Langs hovudelva frå Frøland/Jarland opp mot Liaros vart det i tilknytning til utvidinga av Rv.7 støypt og bygd natursteinsmurar ut i elva. Oppe ved Storlid er det bygd skogsveg innanfor 100 m beltet, som går langs hovudelva og sideelva frå Stutabotn.

- **Kraftnett:** Etablering av trafostasjon i Børdalen og 300 kV kraftlinje til Helldalen ligg også innanfor 100 m elvebeltet. Utvidinga av trafostasjonen og ny 420 kV kraftlinje Sima – Samnanger er også i konflikt med forskrift om rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag pga. at trafostasjonen og deler av linjetraseen ligg innanfor 100 m vassdragsbeltet. Statnett planleggjar også å bygge ny og større transformator i Børdal kommande år.

- **Bygg og anlegg:** Etter at Eikjedalsvassdraget vart verna er Eikjedalen skisenter bygd ut, og i tilknytning til det hyttefelt tett inntil Teigaelva som også er omfatta av vassdragsvernet. I samband med bygging av tunnel bak Tysse (Fv.48) vart store jordmassar transportert til Dal og utplanert der like inntil Eikjedalselva.

Samnanger kommune meiner at det er uheldig at eit verna vassdrag, har mange og omfattande inngrep og ønsker å endre vernestatus i Eikjedalsvassdraget.

### **Det kan være 3 måtar å løyse dette på:**

1. Endre dei nasjonale retningslinjene for verna vassdrag. Dette vil være ein tung politisk prosess, som kan være vanskelig å gjennomføra.
2. Flytte vernegrensa opp til ovanfor Storlid. Dette bør kunne gjennomførast, da Eikjedalsvassdraget likevel ikkje går frå fjord til fjell, slik som normalen er.
3. Det beste alternativet, slik Samnanger kommune ser det, er objektvern av Fossen Bratte (Brudesløret).

Fossen Bratte er ein turistattraksjon som må bevarast for ettertida og bør få eit sterkare vern enn med dagens vassdragsvern, da den da i prinsippet kunn er verna mot kraftutbygging. Ved objektvern vil hovudvannføringa i Eikedalselva (Frølandselva) bli sikra. Dette er viktig for å bevare den naturlege dynamikken i området Fossen Bratte, Loni og Mørkhølsfossen.

Ved endring av vassdragsvernet i Eikjedalsvassdraget, kan det åpnast for fornuftig bruk av vassdraget utan å gå på akkord med vernevedtaket.

Ei kvar utnytting av vassdraget - også etter ein eventuell endra status, vil måtta ta omsyn til og oppfylle vilkåra i Naturmangfaldslova og Vassforskrifta.

Det vil være fornuftig med ressursutnytting av vassdraget, når dette kan utførast utan å redusera dei opprinnelige verneverdiane.

Ressursutnytting av Eikjedalsvassdraget vil tilføra Samnanger kommune økonomiske verdiar, som vil komma innbyggerane tilgode.

Samnanger og Granvin kommune fekk utarbeid ein rapport i 2014, som omhandlar vassdragsvernet i nemnte kommunar. Denne rapporten er utarbeid av Terje Engvik og han seier blant anna i samandraget "I Eikjedalsvassdraget vil det kunne vere aktuelt å vurdere utstrekninga på verneområdet, då dei registrerte verneverdiane i fyrste rekkje ligg frå Fossen Bratte og oppover i vassdraget".

### **Samnanger kommune går inn for objektvern av Fossen Bratte, med eit forsterka vern av denne turistattraksjonen.**

Monica Tjønnna (Sp) sette fram følgjande framlegg: "*Samnanger kommune ynskjer ei revurdering av det noverande vernet av Frølandselva/Eikedalsvassdraget. Dette inneber at kommunen ser på moglegheiter for utvikling i området og jobbar for ei oppheving av varig vern og heller ser på ei meir hensiktsmessig delvis verning. Det vert jobba med ei oppdatering av noverande rapportar om området.*

*Det er viktig at dette vert gjort så opent som mogleg og at innbyggjarane og andre vert teke med i prosessen. Naturutvalet vert arbeidsgruppe i saken."*

Utvalet drøfta begge framlegga godt og slutta seg til å ha Tjønnna sitt framlegg som vedtak og Kolbotn sitt framlegg som ein protokollmerknad til saka.

Det vart røysta over framlegget til Tjønna og protokollmerknaden. Begge vart samrøystes vedteke.

#### **NAT- 025/2019 Vedtak:**

Samnanger kommune ynskjer ei revurdering av det noverande vernet av Frølandselva/Eikedalsvassdraget. Dette inneber at kommunen ser på moglegheiter for utvikling i området og jobbar for ei oppheving av varig vern og heller ser på ei meir hensiktsmessig delvis verving. Det vert jobba med ei oppdatering av noverande rapportar om området. Det er viktig at dette vert gjort så opent som mogleg og at innbyggjarane og andre vert teke med i prosessen. Naturutvalet vert arbeidsgruppe i saken.

#### **Rådmannen sitt framlegg til vedtak:**

Saka vert lagt fram utan instilling, då dette er eit reint politisk spørsmål.

#### **Dokument som er vedlagt:**

NNI\_Rapport\_254\_-\_Eikjedalselvi\_-\_forvaltningshistorie\_sluttversjon  
NNI\_Rapport\_257\_-\_Eikjedalselvi\_-\_Inngrep\_og\_inngrepsstatus\_-\_sluttversjon  
NNI\_Rapport\_259\_Kunnskapsstatus\_for\_natur\_og\_miljø\_i\_Eikjedalselvi\_sluttversjon  
NNI\_Rapport\_258\_Landskap\_Eikjedalselvi\_sluttversjon  
NNI\_Rapport\_256\_-\_Eikjedalselvi\_-\_miljøstatus\_sluttversjon

#### **Kva saka gjeld:**

Ordføraren har bede om å få lagt fram ei sak om å avklara spørsmålet om Samnanger kommune skal arbeida for ei oppmjuking av vernet av Frølandselva/Eikedalsvassdraget.

#### **Historikk:**

«Eikjedalselv» vart mellombels verna i 1973, men vart i 1983 vurdert i som ikkje verneverdig (vernekategori 4) i [Nasj. kontaktutv. for vassdragsreg, rapp 1983-03: Naturfaglige verdier i midl. vernede vassdrag.](#):

*Objekt nr. 78 EIKJEDALSELV*

Eikjedalselv tilhører delregion Hordalands fjordstrøk. Vassdraget har en viss verdi som typevassdrag for de ytre delene av regionen, men lavlandssonen er noe dårlig representert da hovedelva som renner ut i Samnangerfjorden ikke er med i verneplanen.

Det er ikke registrert faglige kvaliteter i området utover det som er vanlig i denne delen av regionen.

Vassdraget er sterkt kulturpåvirket. E-68 følger Eikjedalselva i hele dens lengde. Kvamskogen er sterkt preget av hytteturisme, noe som har ført til forurensing øverst i vassdraget. Andre påvirkninger er sauebeite og granplanting. Verdien som referansevassdrag er liten.

Eikjedalselv er vurdert til verneklasse 4.

Året etter (1984-85) vart vassdraget likevel tilrådd verna i St.prp. nr. 89 (1984-1985):

## Verneplan III for vassdrag

### OBJEKT NR. 78

#### *EIKJEDALSELV vassdrag nr. 247*

Fylke:	Hordaland
Kommuner:	Samnanger, Kvam, Fusa
Nedbørfelt:	94 km <sup>2</sup> .
Skoggrense:	ca. 650 moh.
Areal under denne:	ca. 40 %.
Middelvassføring:	9 m <sup>3</sup> /s.
Laveste-høyeste punkt:	27-1299 moh.
Jordbruksareal:	1 500 da.
Dyrkingsjord:	300 da.
Produktivt skogareal:	15 000 da.
Kraftpotensial:	48 GWh, kostnadsklasse IIB.

*Kontaktutvalget* viser til at Kvamskogen står helt sentralt som friluftsområde for Bergensregionen. Nedbørfeltet er en del av dette området. Fossen Bratte er i den forbindelse en spesiell attraksjon. Utvalget tilrår at Eikjedalselv med fossen Bratte gis varig vern.

*Hovedstyret* slutter seg til Kontaktutvalgets tilråding om at Eikjedalselv bør gis varig vern.

*Kvam kommune* sier seg enig med Hovedstyret og ber om at vassdraget får varig vern.

*Departementet* tilrår at vassdraget gis varig vern.

Verneplan III for vassdrag vart vedteken i 1986, og med det var Eikedalsvassdraget varig verna mot kraftutbygging. Frølandsvatnet og Tysseelva er ikkje ein del av verneområdet.

Det finst ingen dokument i Samnanger kommune sine arkiv om at kommunen var høyringspart på noko tidspunkt i verneprosessen. Departementet har heller ingen dokumentasjon på at Samnanger kommune stod på adresselistene den gongen.

Vassdraga som er varig verna mot vasskraftutbygging skal forvaltast i tråd med [rikspolitiske retningsliner](#) for verna vassdrag. Dette er retningsliner som legg vekt på stor varsemd i forvaltinga av arealbruken i strandsona til verna vassdrag. Likevel har svært mange tiltak blitt gjennomførte langs Eikedalsvassdraget og sidegreinene til dette etter at vassdraget vart verna. Me kan spesielt nemna Samnanger transformatorstasjon med tilhøyrande kraftleidningar og såkalla «monstermaster», utfyllingar/nydyrkingsprosjekt, skogsbil-/vegbygging, etablering av skisenter og hyttebygging på Kvamskogen og i Eikedalen.

Stortinget vedtok i 2005 at det kan opnast for konsesjonsbehandling av kraftverk med installert effekt opp til 1 MW (mikro- og minikraftverk) i verna vassdrag. Det er framleis ein føresetnad at eventuelle utbyggingar ikkje skal svekka verneverdiane i vassdraga.

Vedlagt dette saksframlegget finn ein eit knippe rapportar utarbeidd av [NNI](#) som ein kan lesa dersom ein ynskjer meir detaljopplysningar om vassdraget. Desse rapportane er utarbeidd på oppdrag frå Sunnhordland kraftlag og Fusa kraftlag i 2011.

#### **Vurderingar og konsekvensar:**

Denne saka gjeld ikkje eit forsøk på å oppheva det varige vernet mot vassdragsutbyggingar, men er eit spørsmål til politikarane om kommunen (politisk eller administrativt) skal gå i gang med å arbeida for enkelte former for oppmjuking av vernet. Døme på slik oppmjuking kan vera å tillata større vasskraftutbyggingar enn 1 MW, eller å få flytta vernegrensa oppover i vassdraget. Administrasjonen har ikkje undersøkt moglegheitene, så det er vanskeleg å skriva noko meir om kva type oppmjukingar

som eventuelt er moglege.

Naturutvalet må formulera eit vedtak som seier at Samnanger kommune skal arbeida for, eller ikkje skal arbeida for, ei oppmjuking av vernerestriksjonane i Eikedalsvassdraget. Eventuelt kan det skisserast kva slags oppmjuking det skal arbeidast for.